

Akademia Młodego Ekonomisty

Świat autorytetów dziecka

Hanna Micińska

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
26 września 2011 r.

AKADEMIA MŁODEGO EKONOMISTY

WWW.GIMVERSIY.PL

Świat autorytetów dziecka

Rodzic autorytetem dla dziecka – zasady budowania autorytetu rodzicielskiego.

Czy wejście dziecka w okres dojrzewania oznaczać musi upadek autorytetu rodzica?

„Autorytet” rówieśników, nauczycieli, rola „idoli” i przywódców.

Jak pomóc dziecku właściwie rozpoznawać autorytety?

Hanna Micińska

Myśli nieuczesane

- A. Brzezińska – Psychologiczne portrety człowieka
- Artykuły w miesięczniku „Wychowawca”
- E.Fromm – O sztuce miłości
- L.Kořakowski – Czy Pan Bóg jest szczęśliwy i inne pytania
- M.Przetacznik-Gierowska, Z. Włodarski – Psychologia wychowawcza
- Rozmowy na koniec wieku

O sztuce miłości – Erich Fromm

- „miłość macierzyńska nie jest niczym uwarunkowana – jeśli istnieje, jest błogostawieństwem; jeśli jej nie ma, wydaje się, że całe piękno uszło z życia – i nie można uczynić nic, aby ja zrodzić”
- „miłość ojca jest miłością uwarunkowaną – kocham Cię, ponieważ spełniasz moje oczekiwania, ponieważ wypełniasz swój obowiązek, ponieważ jesteś taki jak ja”

- W idealnym przypadku **miłość matki** nie próbuje stać na przeszkodzie rozwojowi dziecka, nie usiłuje nagradzać bezradności. Matka powinna ufać życiu, nie powinna być przesadnie lękliwa i zarażać dziecka swym niepokojem. Powinna chcieć, aby dziecko stało się niezależne i aby w końcu od niej odeszło.
- Natomiast **miłość ojca** powinna kierować się pewnymi zasadami i wymaganiami; powinna być raczej cierpliwa i wyrozumiała niż postugiwać się groźbami i narzucaniem swego autorytetu. Miłość ta powinna dawać rosnącemu dziecku coraz większe poczucie własnej siły i wreszcie pozwolić mu się rządzić własnym rozumem i obywać się bez autorytetu ojca.

W miłości matczynej dwoje ludzi będących jednością rozdziela się. Matka musi to nie tylko tolerować, musi chcieć pomóc w tym odejściu. Właśnie na tym etapie miłość matczyna staje się tak trudnym zadaniem, ponieważ wymaga bezinteresowności, zdolności dawania wszystkiego, nie pragnąc w zamian nic, poza szczęściem ukochanej istoty. Jedynie prawdziwie kochająca kobieta, która jest szczęśliwsza, kiedy daje, niż kiedy bierze, która mocno stoi na własnych nogach, może być naprawdę kochającą matką nawet wtedy, kiedy jej dziecko zaczyna się od niej oddalać.

Ze wszystkich darów natury, cóż jest słodsze dla mężczyzny niż dar jego dzieci?

Cycon

- Dzieci potrzebują nie tylko naszej opieki i rodzicielskiej miłości, ale także partnerskiego spotkania i przyjaźni.
- Każda przyjaźń, także z własnym dzieckiem, zakłada wspólną płaszczyznę zainteresowania.
- Krótki jest czas na zbudowanie przyjaźni z własnym dzieckiem: **tylko do okresu dorastania!**

- Wielu ojców czuje się zawiedzionych swoimi dziećmi, gdy w okresie dojrzewania stawiają opór: zachowują się niegrzecznie, prowokująco, nie dają sobie nic powiedzieć. To sygnał, że dziecko traci serce do ojca, bo nie czuje się z nim związane.
- Gdy syn przychodzi do ojca i o coś go prosi, a słyszy: *nie zawracaj mi głowy*, czuje się odrzucony, zraniony, a jego chłopięca duma zostaje upokorzona.
- Grupa rówieśnicza zaspokaja jego potrzebę afiliacji, a ojciec przegrywa w rywalizacji o pozyskanie syna.
- Przyjaźń ojców z synami bywa trudniejsza – nastoletni chłopcy pragną nie tylko dorównać swoim ojcom, ale ich przewyższyć
- Przyjaźń z ojcem nie polega na wzajemnej trosce czy też silnej więzi, lecz na wspólnej pracy, zainteresowaniach intelektualnych, społecznych, politycznych.

- Matka i ojciec – osoby dla dziecka najważniejsze – wprowadzają dziecko w obszar, który dla nich samych jest ważny: **w swój świat wartości.**
- Rodzice, wychowując dziecko, są w nim w nieustannym dialogu. Przekazują uwagi krytyczne, oceny pozytywne, formułowanie ocen odbywa się na bazie własnego systemu wartości.
- Wartościowanie i wychowywanie dzieją się równocześnie; wprowadzanie w świat wartości nie odbywa się jednak drogą moralizowania i wykładu, ale poprzez konkretne zachowania, w których osoba dorosła podejmuje działania rozstrzygające, oceniające, kształtujące wrażliwość estetyczną i moralną.
- **Poprzez swoje zachowanie jest dla dziecka wzorem, modelem, autorytetem, a równocześnie przyczynia się do tworzenia fundamentu jego tożsamości.**

Autorytet

Termin pochodzi od łac. *auctoritas* → rada, wola, ważność, powaga moralna, nawet wpływowa osoba.

Słownik Wyrazów Obcych określa autorytet jako:

- 1) uznanie u innych, wpływowość,
- 2) człowiek, doktryna, pismo cieszące się w jakiejś dziedzinie lub opinii pewnych ludzi szczególną powagą.

Autorytet jest zawsze relacją między co najmniej dwiema osobami z których jedna budzi uznanie drugiej.

Autorytet według L.Kołakowskiego

Autorytet tradycyjny, jak rozumiem, to taki, co powstaje w sposób naturalny, bezrefleksyjny, jako coś osadzonego w obyczajach: autorytet starszego pokolenia dla dzieci, autorytet księcia dla poddanych w czasach pokojowych.

Geneza stylów wychowania

- Doświadczenia małżonków są jednorodne, jeśli byli oni wychowywani w swoich rodzinach według podobnych wzorów postępowania i modeli autorytetu rodzicielskiego
- Doświadczenia nie są jednorodne, jeśli wzory i modele kierowania rodziną oraz sposoby kontrolowania zachowania się dzieci były odmienne w rodzinie ojca i w rodzinie matki

Cztery typy rodziny a autorytet

1. Najwyższym autorytetem jest ojciec i on sprawuje przede wszystkim funkcje kontroli
2. Funkcje te przypadają matce obdarzonej z tej racji wysokim autorytetem
3. Zachodzi równowaga między mężem a żoną w zakresie władzy i kontroli w rodzinie
4. Rodzina wybiera drogę pośrednią między równowagą a dominacją męża lub żony

Na ciągłość modelu wychowania w kolejnych pokoleniach wpływają także inne czynniki, np. stopień uświadamiania sobie przez rodziców podobieństwa między cechami własnego dziecka a cechami, jakie oni sami przejawiali w okresie dzieciństwa, lub też ich dążenie – bardziej lub mniej świadome – do powtórzenia doznań z czasów własnej młodości (chęć kompensacji własnych nie spełnionych oczekiwań).

Wychowanie niekonsekwentne

- Zdarza się, że małżonkowie nie dochodzą do porozumienia w sprawach wychowania dzieci
- Prowadzi to stylu wychowania **niejednolitego** – rodzice stawiają dzieciom różne, niekiedy przeciwstawne, wymagania, inaczej je oceniają za to samo zachowanie, stosują odmienny układ kar i nagród
- Takie wychowanie prowadzi do pojawienia się trudności u dziecka związanych z przyswojeniem norm społecznych i moralnych, wywołuje poczucie niesprawiedliwości i krzywdy, a także może pojawić się uczucie niepewności siebie maskowanej agresywnymi formami zachowania się.

Style wychowania to jedno, a ...

- Autokratyczny
- Demokratyczny
- Liberalny – rodzice przyjmują słuszne, według ich mniemania, założenie, że dziecku należy pozostawić całkowitą swobodę, nie trzeba hamować jego aktywności i spontanicznego rozwoju; wystarczy stworzyć mu odpowiednie warunki do zabawy, nauki, zaspokoić jego potrzeby materialne i uczuciowe, tj. otoczyć dziecko czułością i miłością oraz okazywać zainteresowanie jego sprawami wtedy, kiedy tego zażąda. Wpajanie norm i zasad moralnych zaczyna się w tym systemie późno, opóźniony jest także proces socjalizacji dziecka

... a postawy rodzicielskie to drugie.

- Akceptacja dziecka
- Współdziałanie
- Rozumna swoboda
- Uznanie praw dziecka
- Odrzucanie: odtrącanie, unikanie
- Nadopiekuńczość
- Nadmierne wymagania

**Jak Państwo myślą,
czy jesteście dla swoich
dzieci autorytetami?**

**Czy robicie dostatecznie
dużo, by się nimi stawać?**

Dziecko dojrzewa...

- Nieocenioną szansą rozwojową w każdym wieku, a w okresie szkolnym szczególnie, jest kontakt z pozytywnymi wzorcami dorosłych i obecność rzeczywistych autorytetów w najbliższym otoczeniu.
- W miarę jak dzieci dorastają, dostrzegają rysy i cienie na postaciach osób dorosłych, rozpoznają, że dorośli nie zawsze postępują mądrze, nie zawsze są wszechmocni, nie zawsze mają rację.

i dojrzewa ...

- Z drugiej strony dzieci osiągają z wiekiem coraz większą niezależność od osób dorosłych.
- Te nowe odkrycia powodują, że zaczynają kwestionować autorytet dorosłych i badają ich postawy. Od tego momentu autorytet dorosłego może zostać odrzucony, chociaż jego władza nie zawsze przestaje działać.
- Wobec władzy dorosłych pozbawionych autorytetu dzieci mogą przyjąć postawę oportunistyczną. Jeśli doświadczają słabości władzy dorosłych odartych z autorytetu, mogą zacząć ją całkowicie odrzucać.

i dojrzewa ...

- Jednak w tym wieku miejsce nie mniej ważne niż świat dorosłych zaczyna zajmować świat rówieśników – ważna jest ich opinia, oni dostarczają kryteriów sukcesu i klęski, mają coraz większy wpływ na dokonywane wybory, zainteresowania, upodobania, prezentowane postawy.
- Pojawia się silna potrzeba życia w grupie, uczestnictwa w zbiorowej działalności.
- Uczenie się dzieci nawzajem od siebie jest jedną z najskuteczniejszych metod poszerzania wiedzy i nabywania kompetencji.

I pojawiają się problemy z formowaniem własnej tożsamości ...

Jak zaakceptować zmiany związane z procesem dojrzewania?

- Próby poszukiwania sposobu na lepsze samopoczucie, akceptację – przyjęcie i idealizacja reguł postępowania, standardów zachowań, przekonań religijnych, idei proponowanych przez innych ludzi
- Manifestacja wierności swoim wyborom, pryncypialność w zachowaniach, demonstracja niezależności, identyfikacja z idolem.

Wsparcie w okresie dorastania

- Jeśli dorośli (rodzic, nauczyciel, psycholog) chce być osobą znaczącą dla dorastającego, musi ona najpierw zaangażować się i zainteresować światem młodego człowieka.
- Zaangażowanie oznacza emocjonalne wsparcie, wysłuchanie, zadawanie pytań, zrozumienie i udzielenie wskazówek adekwatnych do sytuacji i momentu rozwoju, w którym znajduje się dorastający.
- Nie oznacza moralizowania, dawania rad, strofowania, bo wówczas granica między dorosłym a dorastającym staje się nieprzepuszczalna

Na pociechę

Im więcej wysiłku i starań włożyli rodzice w wychowanie i rozwój swego dziecka, co oznacza dla niego pozytywne przejście wcześniejszych faz rozwoju i opanowania licznych kompetencji, tym większe prawdopodobieństwo, że w okresie dorastania będą dla dzieci autorytetami, to znaczy takimi osobami, z których zdaniem warto się liczyć i z którymi warto tę więź utrzymywać, mimo wszelkich doświadczanych w kontakcie z sobą trudności!

Rodzaje autorytetów

- Autorytet wyzwalający ma inspirujący i konstruktywny wpływ na postępowanie osób, u których cieszy się uznaniem. Autorytet taki ma szczególne znaczenie w pracy wychowawczej z dziećmi i młodzieżą.
- Autorytet ujarzmiający natomiast wyływa nie z osobistych zalet czy zasług jego nosiciela lecz z wygórowanej ambicji i żądzy władzy.
- Dla autorytetu wewnętrznego charakterystycznym jest fakt dobrowolnej uległości innych osób i gotowości do podporządkowania się ze względu na odczuwany podziw i uznanie.
- Z autorytetem zewnętrznym mamy do czynienia wówczas, gdy podporządkowanie nie jest dobrowolne. Pod tym względem autorytet zewnętrzny jest tożsamy z autorytetem instytucjonalnym, urzędowym lub formalnym.

O autorytecie np. nauczyciela

- Opiera się na umiejętnościach
- Szczególnie kompetencje interpersonalne i komunikacyjne budują autorytet nauczyciela, czyli uzdolnienia przywódcze, zdolności pielęgnowania związków z innymi, zdolności rozwiązywania konfliktów, spostrzegawczość społeczna wyrażająca się w wykrywaniu i intuicyjnym domyślaniu się uczuć, motywów i trosk innych

Pedagogika pod red. Z. Kwieciński, B. Śliwerski

Najważniejsze cechy ogólne

- Respektuje podmiotowość ucznia
- Chętnie przebywa z dziećmi i nawiązuje różnorodne kontakty
- Angażuje się emocjonalnie
- Traktuje dzieci i młodzież jak stojących się ludzi
- Odczuwa potrzebę oddziaływania
- Szanuje prawo ucznia do samostanowienia
- Jest empatyczny – posiada takt pedagogiczny
- Dbą o informację zwrotną
- Jest spójny – zgodność postępowania z głoszonymi ideami

Psychologia wychowawcza, M.Przetacznik-Gierowska, Z.Włodarski

Czego oczekują uczniowie?

- Sprawiedliwość
- „Pozytywny” dorosły – mądrość życiowa, doświadczenie
- Życzliwość
- Zrównoważenie emocjonalne
- Tolerancja, powściągliwość w sądach, rozwaga
- Głęboka wiedza w zakresie nauczanego przedmiotu
- Pozycja społeczna
- Usposobienie
- Wygląd, prezencja

Psychologia wychowawcza, M.Przetacznik-Gierowska, Z.Włodarski

Oczekiwania zgłaszane pod adresem nauczycieli

- Skuteczny przekaz wiedzy – 33,9%
- Cechy osobowościowe sprzyjające wychowaniu - 22,6%
- Cechy osobowościowe sprzyjające nauczaniu – 17,7%
- Przekaz wartości, wychowanie młodzieży – 13,9%
- Poświęcenie dla pracy – 5,4%
- Autorytet nauczyciela – 3,2%
- Uczenie się samodzielności uczenia się, przygotowania do życia – 3,1%

H.Kwiatkowska, Tożsamość nauczycieli, GWP

Społeczeństwo o nauczycielach		Nauczyciele o sobie	
Sądy pozytywne	Sądy negatywne	Sądy pozytywne	Sądy negatywne
Duża wiedza 19,7%	Arogancja 28,8%	Otwarci 20,8%	Zazdrośni 36%
Otwarci 16,9%	Niesprawiedliwi 18,5%	Odpowiedzialni 17,5%	Zarozumiali 17,8%
Sumienni 16,4%	Kompleksy umysłowe 10%	Ambitni, godni 9%	Dyspozycyjni 14,7%
Odpowiedzialni 9%	Niskie kwalifikacje 9,2%	Autorytet, indywidualizm 9%	Lękliwi 14%
Autorytet 9,2%	Przeciętni umysłowo 9,3%	Kultura osobista 3,2%	Nieudaczeni 3,6%
Oddani pracy 9,3%		Kreatywni 1,6%	Ograniczone zainteresowania 3,7%

David Hargreaves na bazie zmian w Wielkiej Brytanii

- W swojej istocie nowy profesjonalizm odchodzi od tradycyjnego autorytetu zawodowego i autonomii nauczyciela na rzecz nowych form relacji z kolegami z pracy, uczniami i rodzicami.
- Te relacje stają się bliższe, a także bardziej intensywne oraz koncentrują się na współpracy, wymagają bardziej otwartych negocjacji ról oraz odpowiedzialności